

Mellem Grønland og Danmark

- En beretning om udsatte grønlandske kvinder i Aarhus

Reden Aarhus

"Mellem Grønland og Danmark. En beretning om grønlandske kvinder i Aarhus"

En rapport på baggrund af undersøgelse blandt udsatte grønlandske kvinder på Reden Aarhus.

©Reden Aarhus 2016

Rapporten er udarbejdet af antropolog Anne W. Rasmussen

Indhold

Kapitel 1. Indledning.....	1
1.1 Metode.....	2
Interviews/samtaler.....	2
Ramme.....	2
Sprog.....	2
Anonymitet.....	3
1.2 Begrebsafklaring.....	3
1.3 Opbygning af rapport.....	3
Kapitel 2. Den grønlandsk-danske relation	4
2.1 Den koloniale fortid i nutidens diskurs.....	5
2.2 Danske fordomme.....	5
Kapitel 3. Baggrund: Tiden i Grønland.....	6
3.1 Vilkår i barndommen.....	6
Historier om svigt.....	6
3.2 Sendt til Danmark.....	7
Grønlandsk identitetskrise.....	7
Kapitel 4. Livet i Danmark.....	8
4.1 Hvorfor flytte til Danmark?.....	8
Push-faktorer.....	8
Pull-faktorer.....	9
Sårbare inden ankomst.....	9
4.2 Forskelle mellem Grønland og Danmark.....	10
”Danskerne hilser ikke”	10
4.3 Fællesskab og familie.....	10
De tilgængelige fællesskaber.....	11
Et værested uden alkohol og stoffer.....	11

4.4 Livet på gaden	12
”Gadens love og brutaliteter”.....	12
Når man får en bolig.....	12
4.5 Misbruget	13
Selvmedicinering.....	13
Tilpasning frem for terapi.....	14
Alkohol og hash.....	14
Hvad motiverer til at stoppe et misbrug?.....	15
4.6 Relationen til mænd	15
Seksuelle overgreb og vold.....	15
Et ulige forhold.....	16
4.7 Mødet med systemet	16
Kulturelle barrierer.....	17
Udsathed er ikke etnisk betinget.....	17
4.8 Håb og drømme for fremtiden	18
Beskedne fremtidsdrømme.....	18
Kapitel 5. Redens rolle	18
Kapitel 6. Konklusion	19
Kapitel 7. Perspektivering	20
7.1 Forøget samarbejde i Rigsfællesskabet og i kommunerne	21
7.2 Oplysning i Grønland om hvordan det er at leve i Danmark	21
7.3 Hvor er integrationstilbuddene?	21
7.4 Nytænkning i forhold til misbrugsbehandling	22
7.5 Større fokus på kvinders udsathed	22
7.6 Værested/fællesskabssted uden rusmidler	23
7.8 Mere opsøgende arbejde	23
Litteraturliste	24

Kapitel 1. Indledning

Kvinden over for mig er født i Grønland men har boet i Danmark i lidt over 10 år. Med glæde, længsel, sorg og vrede fortæller hun om den følelsesmæssige rutschebanetur, som er hendes liv. Vi befinder os på Reden Aarhus, hvor kvinden er kommet igennem de sidste cirka 8 år. Reden har hjulpet hende væk fra et liv på gaden og ind i et fællesskab med andre udsatte kvinder i Aarhus. Hun startede med at drikke for at *berolige nerverne*, som hun siger. På spørgsmålet om, hvilke ønsker hun har for fremtiden, svarer hun uden at tøve: *At jeg bliver ædru igen*.

I Danmark bor omkring 14.000 grønlandskfødte voksne, anslår en rapport fra SFI¹ (Baviskar, 2015: 9). Der anslås også, at andelen af grønlandere i Danmark, som er udsatte, er væsentlig højere end andelen af udsatte i den øvrige del af befolkningen i Danmark (ibid: 10). RSU² skønner, at mellem 6 % og 20 % af grønlandere i Danmark ender i socialt udsathed (RSU, 2014: 6). Bag disse tal gemmer sig personer med hver deres individuelle historie. Fælles for historierne er, at det ikke er den grønlandske kultur og etnicitet, der skaber udsatheden. De udsatte grønlandere kæmper med samme problemer som andre udsatte borgere – fx social situation, livsvilkår, uddannelsesniveau, misbrug og psykosocial baggrund (Kjeldgaard, 2008: 3). Kulturforskelle og den grønlandsk-danske historie kan være med til at forklare, hvorfor nogle grønlandere har særligt vanskeligt ved at få tilværelsen til at hænge sammen i Danmark.

Denne rapport sætter fokus på udsatte grønlandske kvinder i Danmark. Centralt for rapporten er spørgsmålet om, hvilke udfordringer disse kvinder møder i det daglige liv. Udgangspunktet tages i kvindernes egne historier, oplevelser og refleksioner om det at være grønlander i Danmark. Det er vigtigt, at de udsatte grønlandere selv er med til at definere deres udfordringer og komme med løsningsforslag (Socialministeriet, 2003: 15). Reden Aarhus står bag rapporten. På Reden Aarhus kommer udsatte kvinder dagligt for at tage del i måltider, fællesskabet, tage bad, vaske tøj og for at overnatte. Ligesom kvinden omtalt i starten af denne indledning, er mange af disse kvinder etniske grønlandere.

¹ SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

² Rådet for Socialt Udsatte.

1.1 Metode

Rapporten er blevet til på baggrund af samtaler med 10 grønlandske kvinder. Alle kvinderne er født i Grønland og er sidenhen flyttet til Danmark af forskellige årsager. Kvinderne er mellem 50 og 60 år gamle. Nogle er hjemløse, og andre er funktionelt hjemløse (se begrebsafklaring kapitel 3). Fælles for dem alle er, at de frekventerer Reden Aarhus jævnligt. Det er vigtigt at understrege, at de synspunkter, oplevelser og refleksioner, som kvinderne i denne rapport giver udtryk for, er personlige og dermed ikke nødvendigvis repræsentative for hele gruppen af udsatte grønlandske kvinder.

Interviews/samtaler

Samtalerne blev ført på baggrund af en interviewguide (se bilag). Denne interviewguide var semistruktureret. Altså lå fokus på bestemte temaer, men spørgsmålene var åbne og gav kvinderne mulighed for at trække samtalen i en retning, som havde særlig betydning for dem.

Ramme

Reden Aarhus har fungeret som ramme for samtalerne. Her er der skabt kontakt til kvinderne, ligesom samtalerne er udført i Redens lokaler. Formålet med at benytte disse lokaler var at skabe et trygt rum, inden for hvilket samtalerne kunne udfolde sig. Da alle kvinderne har en årelang relation til Reden og personalet på Reden, var det en oplagt lokation til at skabe et trygt og tillidsfuldt rum. Der har dog også været ulemper ved at bruge Redens lokaler. Mange kvinder kommer på Reden for at slappe af og for at tage del i et anonymt fællesskab. Derfor har lysten til at stille op til samtale/interview og indgå i en rapport ikke været stor. Derudover lever mange af kvinderne et kaotisk liv, som gør aftaler og planlægning utroligt svært. Dette har selvsagt givet udfordringer i forhold til indsamling af materiale til denne rapport.

Sprog

Alle samtalerne er foretaget på dansk. De fleste af de grønlandske kvinder på Reden har boet i Danmark i årevis og har haft danskundervisning i løbet af skoleårene i Grønland. Mange har desuden en relation til Danmark som strækker sig helt tilbage fra deres tidlige barndomsår. Én enkelt af kvinderne har haft vanskeligt ved at udtrykke sig på dansk. Her har omformuleringer og non-verbal kommunikation været givtig.

Anonymitet

I denne rapport fremgår hverken navne, præcis alder eller kronologiske livshistorieføløb, som potentielt kunne røbe den enkeltes identitet. Alle samtaler er anonyme for at beskytte kvindernes fortrolighed. Deltagerne blev informeret herom inden starten af samtalen, hvilket var med til at skabe et rum, hvor de følte, at de kunne tale frit uden at risikere at skulle stå til ansvar for deres udtalelser efterfølgende.

1.2 Begrebsafklaring

I rapporten optræder forskellige begreber, som behøver nærmere forklaring. Disse vil blive gennemgået i det følgende.

- **Funktionelt hjemløse:** Her er der tale om personer, som har egen bolig men ofte ikke magter at benytte den. I perioder opholder disse personer sig på gaden, på herberger, i varmestuer, hos venner eller lignende. Der er således tale om en gråzone imellem det at være hjemløs og det at have en bolig³.
- **Reden:** Reden er en del af KFUKs sociale arbejde. Det er et anonymt være- og rådgivningssted for kvinder, som er havnet i en svær livssituation. Hos Reden er der fokus på forskellighed, samvær og omsorg. Reden Aarhus har eksisteret siden 1995⁴.
- **G60-generationen:** Betegnelse for de personer, som voksede op i Grønland mellem 1950'erne og start 1970'erne, da Grønland havde status som dansk amt. Hovedparten af de udsatte grønlændere i Danmark kommer fra denne generation (Schiermacher, 2010: 5).

1.3 Opbygning af rapport

Efter indledningen følger et kapitel om den grønlandsk-danske relation. Her præsenteres et hurtigt tilbageblik på de to landes fælles historie, og hvordan denne historie har indflydelse på den nutidige relation. Tendensen til stereotype forestillinger om grønlændere problematiseres, ligesom der stilles spørgsmålstejn ved, om danskerne den dag i dag helt har formået at slippe den koloniale tankegang.

³ Socialstyrelsen hjemmeside: www.socialstyrelsen.dk

⁴ Fra Reden Aarhus' hjemmeside: www.redenaarhus.dk

Det efterfølgende kapitel præsenterer de medvirkendes fortællinger og refleksioner om deres barndoms- og ungdomsliv i Grønland. Dette er en fortælling om danske reformer, der ændrer hele det grønlandske samfund og får store konsekvenser for familieliv. Det er også en fortælling om svigt.

Kapitel 4 undersøger de medvirkende kvinders liv i Danmark. Her lægges der vægt på, hvad de selv føler, er særlig udfordrende og problematisk i deres liv i Danmark. Specielt manglen på tilgængelige fællesskaber uden misbrug som den centrale del er et stort tema for kvinderne. Kulturelle forskelle, livet på gaden, misbruget, samt kærlighed og vold udfoldes ligeledes i dette kapitel.

I sidste kapitel før konklusionen præsenteres kvindernes forhold til Reden Aarhus. Rapporten rundes af med en perspektivering, hvor kvindernes egne anbefalinger og løsningsforslag, i forhold til at formindske grønlænderes risiko for at ende som udsatte, præsenteres.

Kapitel 2. Den grønlandsk-danske relation

1950'erne til 1970'erne, årene hvor de medvirkende i denne rapport er født og opvokset, var en turbulent tid i Grønland. I 1953 fik Grønland status som dansk amt og skulle indgå som en ligeværdig del af det danske rige. Der blev indført en lang række ændringer, heriblandt tvangsforflytninger, nedlæggelse af bygder og lokale erhverv, udbyggelse af industrier og dansk blev indført som hovedsprog (RSU, 2014: 9; Schiermacher, 2010: 5). Disse ændringer havde selvsagt store sociale og kulturelle konsekvenser, hvilket bl.a. kom til udtryk i ændrede boligformer og familiestrukturer (RSU, 2014: 9). Da det grønlandske hjemmestyre blev indført i 1979 opstod en modstand mod alt dansk og en "grønlandisering" af Grønland blev sat i gang. Dette medførte, at mange af de personer, som var vokset op under G60 og den gennemgribende fordanskning af Grønland – nu følte sig fremmedgjorte i deres eget land (ibid: 9-10).

Historien vidner om et ulige magtforhold mellem Grønland og Danmark med Danmark som den dominerende part. I dette kapitel undersøges, hvordan det grønlandsk-danske forhold kommer til udtryk i hverdagen og opleves af grønlændere i Danmark.

2.1 Den koloniale fortid i nutidens diskurs

I sin kronik "Danmark mangler opgør med kolonifortiden" efterlyser Marie Louise Sjølie større bevidsthed hos danskerne om, at Danmark rent faktisk har deltaget i et kolonialistisk projekt (2008). Ifølge Sjølies artikel er der hos danskerne en tendens til at "glemme" den koloniale fortid. Konsekvensen heraf er, at kolonihistorien ubevidst rodfæster sig i et hierarkisk forhold, der afspejles i vores måde at betragte grønlændere på. Med andre ord: Det bliver legitimt at se ned på grønlændere. Et eksempel på dette er begrebet "grønlænderstiv", et begreb som nærmest er blevet mainstream og som henviser til en stereotyp og yderst nedsættende forestilling om grønlændere. En undersøgelse fra SFI viser, at flertallet af grønlændere bosat i Danmark oplever danskernes indstilling over for grønlændere som stigmatiserende. 4 ud af 10 har selv oplevet at blive behandlet fordomsfuldt af danskere (Christensen, 2015). I perioden 2007-2011 har flere grønlændere end tidligere gennemført en uddannelse, men det afspejler sig ikke på jobmarkedet. Her har der nemlig ikke været en tilsvarende stigning af antallet af grønlændere i jobs. Det kunne tyde på, at der findes strukturelle og måske individuelle barrierer, der hindrer grønlænderne i at blive integreret på det danske jobmarked (Baviskar, 2015: 81).

2.2 Danske fordomme

I samtalerne med de grønlandske kvinder på Reden er kvinderne generelt positivt stemte over for mødet med deres danske medborgere. "Jeg har aldrig nogensinde været ude for racisme. Aldrig", siger en af kvinderne. En anden fortæller: "Danskere er meget tolerante over for grønlændere i forhold til de der udlændinge. Det har jeg lagt mærke til". Men alligevel, som samtalerne skrider frem, dukker der oplevelser op, som kvinderne finder diskriminerende. En kvinde fortæller, at hun i forbindelse med en brækket fod og et besøg på skadestuen blev anbefalet at dulme smerterne med sprut, da hun ikke kunne tåle morfin: "...jeg har bedt lægerne om, at jeg ikke skulle have morfin, hvis der sker noget. Så var det lægen sagde 'jamen når du ikke kan tåle morfin og du har så ondt, så drik vodka eller noget andet sprut'. (...) Jamen, jeg blev helt paf. Det var flovt". Kvinden følte sig diskrimineret og udstillet, da andre patienter i samme situation næppe ville have fået samme anbefaling. En anden kvinde oplever fordomme i det aarhusianske byliv – specielt omkring Klostertorv. Hun fortæller: "Det der ry om, at grønlændere råber og skriger og drikker og alt det der. 'Alle grønlændere i hele Grønland drikker'. Det er fordomme". På spørgsmålet om, hvordan hun reagerer på disse fordomme, svarer hun: "Det gider man ikke engang reagere på. Så skal man undervise igen og bla bla bla. Alt det der er sket for 150 år siden". Kvinden laver her en direkte kobling mellem de sociale problemer i Grønland og dansk kolonialisme.

Kapitel 3. Baggrund: Tiden i Grønland

Samtlige af kvinderne i denne rapport er fra G60-generationen. De har således været førstehandsvidner til de mange ændringer, der skete i Grønland, da de var børn. Det nærværende kapitel vil beskæftige sig med kvindernes barndom og ungdom. Det kan være med til at kaste lys over, hvilke oplevelser nogle af de udsatte grønlandere har med sig i bagagen, når de flytter til Danmark.

3.1 Vilkår i barndommen

Det danske styres gennemtvungne ændringer af boligform og familiestrukturer i Grønland gjorde, at omsorgsvigt og vold mod børn øgedes (Schiermacher, 2010: 5-6). Tidligere havde hele familier eksempelvis boet sammen, og bedsteforældrene havde passet børnene, mens forældrene arbejdede. Nu boede man adskilt, og det fik konsekvenser for pasning og omsorg for børnene (ibid: 6). Desuden medførte nedlæggelsen af bygder, at mange familier blev flyttet til boligblokke og arbejdsløshed – en situation, der dannede grobund for megen frustration og afmagt (Jensen, 2004).

Historier om svigt

Størstedelen af kvinderne i denne rapport beretter om en barndom med misbrug, omsorgssvigt, vold og seksuelle overgreb – symptomer på et samfund i opløsning (Jensen, 2004). En kvinde fra det sydlige Grønland fortæller, at hun og hendes søskende blev tvangsfjernet som ganske små pga. forældrenes narko- og alkoholproblemer. Søskendeflokken blev splittet. Kvinden kom på børnehjem men blev senere flyttet til fasterens hjem i det nordlige Grønland. Her faldt hun aldrig rigtig til, da hun ofte oplevede at blive skældt ud og straffet for ting, hun ikke havde gjort. Dertil kommer, at de sproglige forskelle mellem syd og nord i Grønland er så stor, at hun måtte lære et helt nyt sprog. *”Jeg tror simpelthen, det var rodløshed”*, svarer kvinden til spørgsmålet om, hvorfor hendes misbrug begyndte. En anden kvinde fortæller ligeledes om en barndom præget af flytninger frem og tilbage mellem diverse familiemedlemmer. Moren døde da kvinden var i sine præ-teenageår, og hun nåede aldrig at kende sin far. Vold og seksuelle overgreb fra familiemedlemmer er også en del af mange af kvindernes barndomshistorier. En kvinde fortæller, hvordan hun blev misbrugt seksuelt af to medlemmer fra sin nærmeste familie. Overgrebene startede da kvinden var 6 år gammel.

3.2 Sendt til Danmark

Under den omfattende fordanskning af Grønland som G60-generationen var genstand for, blev mange børn sendt til Danmark for at gå i dansk skole og lære det danske sprog. Under disse ophold var der ikke megen kontakt med forældre og familie i Grønland (Jensen, 2004). En kvinde fortæller, at det var svært at komme til Danmark første gang: *"Jeg skulle til at gå i 6. klasse. (...) Jeg savnede mine forældre. Samtidig skulle jeg lære at leve i en fremmed kultur"*. Opholdet varede i 8 måneder, og savnet til forældrene præger kvindens fortælling: *"... man kunne jo ikke lige tage hjem. Det var hårdt"*. Nogle af kvinderne husker dog også opholdet som noget positivt. For eksempel fortæller én, at hendes ophold i Danmark som 9-årig var sket i kraft af hendes eget ønske: *"Min mor ville ikke have, at jeg skulle af sted. Men jeg var meget interesseret i sprog og ville gerne lære dansk"*. Men uanset om opholdene huskes som positive eller negative, var både tiden i Danmark og hjemkomsten til Grønland svær. At blive sendt alene af sted til et fremmed land sammenholdt med det faktum, at kun få havde forudgående kendskab til det danske sprog, skabte udfordringer i forhold til deltagelse i fællesskabet (RSU, 2014: 33). Ved hjemkomsten skulle børnene på ny finde vej ind i et fællesskab – denne gang med deres gamle grønlandske kammerater som de ikke havde haft kontakt til i månedsvis.

Grønlandsk identitetskrise

G60-generationen blev på mange måder synonym med grønlandsk identitetskrise. Børnene i denne generation var født under den danske modernisering af Grønland, oplevede deres forældres frustrationer i forhold til ændringerne i de samfundsmæssige- og sociale strukturer, blev sendt til Danmark på "dannelsesrejse" kun for at vende hjem til et Grønland, der i 1979 fik hjemmestyre, hvilket medførte en udpræget modstand mod alt dansk (ibid: 9). Konsekvensen heraf var, at mange af G60-generationens unge, som var blevet præget af den massive fordanskning bl.a. ved opholdene i Danmark og som mestrede det danske sprog i højere grad end det grønlandske, følte sig som andenrangsborgere i deres eget land (ibid).

Kapitel 4. Livet i Danmark

De medvirkende i denne rapport har alle boet i Danmark i en lang årrække. I nærværende kapitel undersøges blandt andet hvilke udfordringer kvinderne oplever i Danmark. Deres tanker og refleksioner om livet som udsat grønlander i Danmark bliver her udtrykt via forskellige emner knyttet til deres liv og dagligdag.

4.1 Hvorfor flytte til Danmark?

Rådet for Socialt Udsatte inddeler, på baggrund af viden fra fagfolk, grønlandere, der flytter til Danmark, i følgende grupper:

- Personer, som forlader Grønland for at komme væk fra en konflikt eller en socialt truende situation som eksempelvis vold, seksuelle overgreb eller alkoholproblemer.
- Ægtefæller, hvor den ene part er dansk og den anden grønlandsk. Typisk grønlandske kvinder, der tager med deres danske mand til Danmark.
- Personer, der drømmer om en bedre tilværelse i Danmark.
- Personer, der er kommet til Danmark på ferie, til en social begivenhed eller i forbindelse med et hospitalsophold eller en begravelse (hvor de ofte har fået betalt deres billet), og som vælger ikke at bruge deres returbillet.
- Unge, der tager til Danmark for at tage en uddannelse, eller forældre, der tager til Danmark for at forbedre deres børns uddannelsesmuligheder. Der er begrænsede uddannelsesmuligheder i Grønland, og mange af uddannelserne i Grønland kan ikke overføres til Danmark.⁵

Push-faktorer

Både 'push' og 'pull' faktorer gør sig således gældende, når grønlandere bestemmer sig for at flytte til Danmark. Et eksempel, hvor 'push' faktoren har gjort sig gældende, er hos en kvinde, som fortæller, at hun flyttede til Danmark for at slippe væk fra seksuelle overgreb begået af familiemedlemmer i Grønland. Kvinden fortæller endvidere, at hun ikke har besøgt Grønland i over 30 år og helt har glemt, hvordan man staver på grønlandsk. Også den lange ventetid på boliger eller voldelige ægteskaber får mange folk til at forlade Grønland (RSU, 2014: 12).

⁵ Disse 5 punkter er et direkte udpluk fra RSUs rapport: "I Grønland er jeg for dansk og i Danmark er jeg 'bare' grønlander" (2014: 12).

Pull-faktorer

'Pull' faktorerne er der mange eksempler på blandt kvinderne i denne rapport. Særligt kvinder, der er kommet til Danmark med en dansk ægtefælle, og kvinder, der er kommet til Danmark i forbindelse med deres egen eller deres børns uddannelse. En kvinde tog på højskoleophold i Danmark. Da hun vendte hjem til Grønland mødte hun en dansk mand, og de flyttede sammen til Aarhus, hvor de blev forældre. En anden kvinde fortæller, at hun arbejdede i mange år i Grønland men valgte at flytte til Danmark, da hendes børn påbegyndte uddannelse i Danmark. Kvinden var et af de børn, som blev sendt til Danmark under G60. Hun fortæller: *"Jeg flyttede til Danmark, fordi mine børn skulle have deres uddannelse. Jeg ville gerne støtte, at de skulle gå i skole. De skulle ikke opleve det samme, som jeg har oplevet (...) jeg kunne ikke overskue, hvis børnene skulle være alene her i Danmark, som jeg selv var det"*. I Grønland forlod kvinden sit job samt en masse plejebørn. Hun og hendes danske mand var aflastningsfamilie i flere år. Ved ankomsten til Danmark gik ægteskabet i stykker. En kvinde fortæller, at hun både havde job og et lille barn, da hun kom ud for en alvorlig ulykke, som medførte en førtidspension. I Grønland er førtidspensionen væsentlig lavere end i Danmark, og da kvinden havde problemer med at forsørge sig selv og sit barn, så hun ingen anden mulighed end at flytte til Danmark. Her er der tale om 'social migration'. Det vil sige at personen ikke har nogen reel tilknytning til arbejdsmarkedet men lever af forskellige former for sociale ydelser – i dette tilfælde førtidspension. I Danmark er der et stort mindretal af grønlændere, som hører under denne kategori (Baviskar, 2015: 22). Mange af kvinderne er blevet særligt motiverede til at flytte, fordi de allerede havde familie eller venner i Danmark. En kvinde fortæller, at det allerbedste ved Aarhus, hvor hun bor, er, at hendes søster også bor der.

Sårbare inden ankomst

Mange grønlændere er sårbare allerede inden ankomsten til Danmark. Særligt sårbare er kvinderne, heriblandt de enlige mødre (Baviskar, 2015: 90). En kvinde fortæller, at mange grønlændere har et misbrug, inden de vælger at flytte til Danmark: *"Jeg har set det misbrug, mange af dem har. De har et stort misbrug, når de kommer hertil"*. Hun fortæller, at det kan være den sociale hjælp i Danmark, der får dem til at flytte til landet. Nogle bliver også lokket af de billigere forbrugsvarer – for eksempel øl og sprut.

4.2 Forskelle mellem Grønland og Danmark

Forskellene mellem Grønland og Danmark er talrige, og mange af dem er ikke svære at få øje på. *”Vi har ikke den samme natur. Det er jo meget fladt her, og det kan man også se, når man flyver deroppe fra [Grønland] og herved til. Det er sådan en lang mark. Danmark. Det er meget, meget kedeligt. (...) Man skal også lige vænne sig til det fugtige klima. Jeg får en masse krøller, når det er fugtigt”*, fortæller en kvinde med et glimt i øjet. En anden kvinde er mere positiv: *”(...) jeg begyndte at kigge på naturen, og ved du hvad? Danmark er det dejligste land, der findes. De fire årstider”*.

”Danskerne hilser ikke”

Når det ikke handler om dansk natur men derimod om dansk mentalitet, er kvinderne mere enige. En kvinde opsummerer det således: *”Grønlænderne er enormt imødekommende i forhold til danskerne. Danskerne er meget lukkede. Danskerne hilser ikke”*. Flere af kvinderne fortæller, at de ikke har mange danske venner. En af kvinderne er meget bevidst om, at man selv skal tage initiativ, hvis man vil i kontakt med sine danske naboer: *”Gæstfrihed har man ikke så meget her. Men jeg er god til det med at banke på og sige ’hej’. (...) Sommetider må jeg tage mig sammen for at banke på, og jeg skal hele tiden sørge for, at jeg ikke går over deres grænser”*. Det grønlandske folk er i høj grad kendetegnet ved en gruppementalitet, mens det er individualismen, der præger danskerne (Ulnits, 2002). Samtidig er grønslændere langt mere impulsive end danskere (ibid). Disse to faktorer synes at være afgørende i grønslændernes møde med danskerne. De danske fællesskaber anses altså i høj grad for at være utilgængelige og i bedste fald meget vanskelige at komme ind i. Ikke desto mindre giver samtlige af de grønslandske kvinder udtryk for, at det at være en del af et fællesskab er enormt vigtigt for dem.

4.3 Fællesskab og familie

Fællesskabets enorme betydning for de grønslandske kvinder kan forklares med, at samvær med familie og venner er en yderst vigtig del af hverdagen i Grønland (Socialministeriet, 2003: 17). Nogle af kvinderne er vokset op mange i en bolig eller i småmiljøer, hvor der har været daglig kontakt med venner, naboer og familiemedlemmer. Der er ingen tvivl om, at familien er vigtig for kvinderne. Børn og børnebørn bosiddende i Danmark er den hyppigst nævnte årsag til, at kvinderne bliver boende i Danmark. Desuden har den nære familie – børn eller børnebørn – ofte en finger med i spillet, når kvinderne vælger at sætte deres misbrug i bero i længere perioder eller helt stoppe det.

De tilgængelige fællesskaber

I de større byer i Danmark findes der synlige grønlandske miljøer bestående af socialt belastede grupper (Socialministeriet, 2003: 17). Dette fællesskab er modsat de danske fællesskaber let tilgængeligt for de nyankomne grønlandere. Det medfører, at de ressourcetsvage nytilkomne samles op af disse grupper hurtigere end af det danske system (Schiermacher, 2010: 28). Grønlanderhusene repræsenterer et andet synligt grønlandsk miljø. Her samles man om kulturelle aktiviteter. Socialministeriets Hvidbog henviser til en evalueringsrapport fra Kofoeds Skoles grønlanderarbejde, hvor det konkluderes, at udsatte og ressourcetsvage grønlandere stort set ikke benytter Grønlanderhusene, da de føler sig udenfor og ikke gode nok til at indgå i fællesskabet på lige vilkår med de ressourcestærke grønlandere (2003: 17). Tilbage står altså det synlige grønlandske fællesskab, som har misbrug som det centrale (ibid). Da samværet og fællesskabet er vigtigt for grønlandere har disse fællesskaber en tendens til at fastholde folk i misbruget. Behovet for fællesskab er nemlig så stort, at det sættes højere end ønsket om et liv uden misbrug (Schiermacher, 2010: 26, 66). På spørgsmålet om, om hun har nogen danske venner, svarer en kvinde: *"Nej, jeg kommer mest sammen med grønlandere"*. Hun fortæller endvidere, at det sværeste ved at stoppe misbruget er at skulle sige 'nej'. Ikke mindst fordi misbruget er *"...en fællesskabs-hygge-ting"*, som hun udtrykker det. En anden kvinde fortæller, at hun er i gang med alkoholbehandling, og at hun mener, at man bør være stærk nok til at sige nej til et fællesskab, der er baseret på øl og hash. Noget tyder dog på, at denne pragmatisme er svær at føre ud i livet grundet manglen på fællesskaber, hvor misbruget ikke er en faktor.

Et værested uden alkohol og stoffer

Manglen på tilgængelige danske fællesskaber medfører, at mange grønlandere søger ind i grønlandske fællesskaber. Dette skaber parallelle samfund, som er en hæmsko for integrationen (RSU, 2014: 25). Mange udsatte grønlandere står uden for arbejdsmarkedet og føler, at ensomheden kan være overvældende. I sådanne tilfælde er det helt naturligt at opsøge et fællesskab. Men de ensomme grønlandere mangler et fællesskab og et opholdssted, hvor der ikke bliver drukket (Kjeldgaard, 2008: 23). En kvinde fortæller: *"...hvis jeg ikke har noget at lave, kan jeg ringe til en veninde. Men hun kan ikke undvære sine øl. Jeg vil hellere være sammen med en, som er klar oppe i hovedet"*. Mange af kvinderne giver udtryk for, at der i Aarhus mangler et sted, hvor alle slags grønlandere kan mødes, hvor misbruget ikke er den samlende faktor. *"Jeg kunne godt tænke mig et værested for almindelige grønlandere i Aarhus og omegn, hvor man kunne mødes og lære hinanden at kende"*, siger en kvinde.

4.4 Livet på gaden

Ofte sker flytningen fra Grønland til Danmark på et skrøbeligt grundlag (Baviskar, 2015: 13). Disse flytninger er mere eller mindre spontane, forhåndsviden om forholdene i Danmark minimale og forberedelserne yderst mangelfulde (RSU, 2014: 13). For eksempel ankommer grønlandere til Danmark, som ikke har et sted at bo, intet job, ingen penge eller erhvervskompetencegivende uddannelse (Baviskar, 2015: 13; Kjeldgaard, 2008: 23; RSU, 2014: 13). Disse personer er eller ender ofte som socialt udsatte.

”Gadens love og brutaliteter”

SFI anslår at cirka 6% af grønlandere i Danmark var hjemløse i 2011, sammenlignet med 0,13% danskere (Baviskar, 2015: 47). En af forklaringer på det høje antal af hjemløse grønlandere er, at mulighederne for at finde en bolig ikke bliver undersøgt inden rejsen fra Grønland til Danmark. Således ender mange grønlandere på sofaen hos familiemedlemmer og venner eller på gaden (ibid: 47-48). Mange af kvinderne i denne rapport har boet på gaden i op til 5-6 år. De beskriver livet på gaden som yderst barskt. En kvinde fortæller: *”Det er hårdt. Alt det der slagsmål man oplever. Det ene efter det andet. Knivstikkerier.... Man bliver nødt til at holde hovedet koldt”*. En anden fortæller, at det kan være svært at stole på nogen som hjemløs, fordi man er underlagt *”gadens love og brutaliteter”*. Undersøgelser viser at antallet er ofre i 2011 var 3 gange så højt blandt grønlandere som blandt danskere i Danmark – her er der tale om vold og seksuelle forbrydelser (ibid: 58). Og kvinderne fortæller da også om at være blevet udsat for alt lige fra voldtægter og vold til tyverier og pengeafpresning. Med hensyn til sidstnævnte fortæller en kvinde om en situation i Mølleparken i Aarhus: *”Jeg blev passet op af en 4-5 unge mennesker, der prøvede at bilde mig ind, at jeg skyldte dem penge. Det gør de ved flere ældre mennesker. Jeg rystede af skræk. Så gik jeg over til grønlanderne”*.

Når man får en bolig

En bolig er ikke altid den endelige løsning på de hjemløses problemer. Nogle kan ikke holde ud at bo i den lejlighed eller det værelse, de har fået tildelt af kommunen (Socialministeriet, 2003: 15). Andre har svært ved at vænne sig til at opholde sig i en bolig efter mange år på gaden. En kvinde, som har levet på gaden i 6 år, fortæller: *”Jeg har lige fået en lejlighed, som jeg ikke kan finde ud af at være hjemme i. Altså på grund af at jeg har boet på gaden i så mange år”*. Kvinden har svært ved at vænne sig til at være alene, ligesom hun finder det svært at vænne sig til, at skulle tage hensyn til naboer i opgangen. Kvinden er det man vil betegne som funktionelt hjemløs (se begrebsafklaring i kapitel 1). For mange

funktionelt hjemløse er det også problemfyldt at sige fra over for presset fra hjemløse kammerater, der gerne vil overnatte eller bruge lejligheden som værtshus (Kjeldgaard, 2008: 22; Socialministeriet, 2003: 8, 15). En kvinde, som har haft en bolig i et stykke tid, fortæller, at hun har haft en hjemløs veninde boende i ugevis. Gæsten har psykiske problemer og hjælper til stor frustration for værten ikke til med hverken rengøring eller madlavning. Men tanken om at lade en ven i nød i stikken er svær.

4.5 Misbrug

Andelen af grønlandere, som mellem 2007 og 2011 modtog offentlig alkoholbehandling var 10 gange så høj som andelen af danskere. Desuden optræder en langt højere andel af grønlandske end danske kvinder i disse statistikker (Baviskar, 2015: 56).

Selvmedicinering

Som beskrevet i kapitel 3 bærer mange af de udsatte grønlandere rundt på traumatiske hændelser fra barndommen. Disse oplevelser kan give udslag i forskellige psykiske belastningssymptomer eller psykiatriske diagnoser som posttraumatisk stresssyndrom, depression og personlighedsforstyrrelser, som de måske ikke har fået hjælp til at bearbejde (RSU, 2014: 34). Netop dette kan være en del af årsagen til et misbrug. Et misbrug er en udbredt måde at tackle traumer på – misbruget kan være en form for selvmedicinering (ibid). For eksempel fortæller en kvinde, at hun begyndte sit alkohol- og narkotikamisbrug som en reaktion på en indre utilpashed. Senere blev kvinden diagnosticeret med en alvorlig psykisk lidelse og blev indlagt. Der er ligeledes påvist sammenhæng mellem seksuelle overgreb og tidlig alkoholdebut samt manglende uddannelse efter folkeskolen (Baviskar & Christensen, 2015: 78, 79). Mange af kvinderne forklarer deres misbrug med referencer til barndom og ungdom. En kvinde forklarer, at rodløshed var med til at starte hendes misbrug. Denne kvinde blev fjernet fra forældrene som lille og blev derefter sendt rundt mellem børnehjem, familiemedlemmer i Grønland og plejefamilie i Danmark. Rodløsheden oplever hun også i sin nuværende tilværelse i Danmark, hvor hun føler sig splittet mellem sit "gamle land" Grønland og sit "nye land". Rodløsheden kan på denne måde medføre en uklar identitet og gøre det vanskeligt for den enkelte at definere sig i relation til andre personer og grupper (RSU, 2014: 35). En anden kvinde fortæller, at hun efter skilsmissen med sin danske mand kæmpede med nervøsitet og angst. Hun begyndte at drikke for at "*berolige nerverne*". Misbruget tog til, og fik kvinden til at sige sit job op. "*Hvordan skulle jeg kunne passe et arbejde, når jeg ikke kunne passe*

på mig selv?”, spørger hun. Fysiske smerter optræder ligeledes som årsagsforklaring på misbrug, hvor hash og alkohol er med til at dulme smerter fra rygskeer og andet.

Tilpasning frem for terapi

Sorg, magtesløshed og andre negative følelser blev der ikke talt om i G60-generationens opvækst. Man prøvede at tilpasse sig de nye sociale og samfundsmæssige strukturer og klarede sig så godt som muligt (Jensen, 2004). Nogle af kvinderne nævner denne manglende italesættelse af ting, der var følelsesmæssigt svære at håndtere i deres barndom. *”De siger, jeg var så pæn, men jeg var så beskidt”*, siger en af kvinderne, om hvordan hendes mor og stedfar fejede tingene ind under gulvtæppet. Denne tilbøjelighed til at tilpasse sig, ikke kræve for meget og ikke råbe for højt, synes stadig den dag i dag at være kendetegnende for grønlandere. Livet på Grønland er til tider barskt, og mange har mistet nogen de holdte af på jagt eller fiskeri (ibid). En kvinde beretter om adskillige drukneulykker i hendes nærmeste familie, som alle skete inden for få år. Sorgen har hun ikke fået hjælp til at bearbejde, og den fylder stadig meget den dag i dag, fortæller hun. I sådanne tilfælde er det ikke unormalt, at alkohol bruges til at dulme og give afløb for smerten (ibid). I nogle tilfælde, når grønlandere alkoholiserer sig, kan det sammenlignes med den gamle grønlandske skik qivittoq – ”at gå til fjelds” (Ulnits, 2002). Her gik man ud i fjeldet for aldrig at komme tilbage (ibid). Dette kunne blandt andet være en reaktion på sorg, skam, ulykkelig kærlighed eller latterliggørelse i en så høj grad, at personen ikke længere ønsker at være en del af samfundet (schiermacher, 2012: 10). Dette fænomen er forbundet med den udtalte grønlandske æresfølelse.

Alkohol og hash

De fleste udsatte grønlandere i Danmark har et blandingsmisbrug af alkohol og hash (Kjeldgaard, 2008: 22). Blandt de udsatte grønlandere er der få prostituerede og få på hårde stoffer. I de tilfælde, hvor grønlandere bruger hårde stoffer, er misbruget ofte startet via danske kærester (ibid). Hos kvinderne i denne rapport er der også oftest tale om misbrug af alkohol og hash. I enkelte tilfælde også hårdere stoffer. I forhold til synligheden af de grønlandske misbrugsmiljøer i Danmark er det også værd at notere sig, at grønlandere nedbryder alkohol forskelligt fra fx danskere. De opnår en højere grad af forgiftning, hvilket blandt andet får dem til at se mere berusede ud (Schiermacher, 2010: 29).

Hvad motiverer til at stoppe et misbrug?

Nogle af deltagerne i denne rapport er i gang med forløb med fokus på at nedbringe eller helt stoppe deres misbrug. En kvinde, som siden teenageårene har været afhængig af hårdere stoffer, fortæller, at det, som motiverer hende til at forsøge at stoppe, er det at blive bedstemor. Desuden tilføjer hun, at livet på stoffer er alt for dyrt. En anden kvinde beretter om, at hendes søn gav hende et ultimatum: *”Det var min søn, der forlangte det. Han sagde: ’Nu vil jeg ikke have noget med dig at gøre mere, fordi du drikker for meget’. Og så stoppede jeg”*. En tredje kvinde er i alkoholbehandling og i gang med at trappe ned. Hun mener, at ensomhed og dårlig barndom er sølle undskyldninger for misbrug. *”Man må selv tage ansvar for sit liv”*, siger hun.

4.6 Relationen til mænd

For mange grønlandske kvinder, der rejser til Danmark med deres danske mand og efterfølgende bliver skilt, opstår der ofte problemer (RSU, 2014: 20). Problemerne er ofte relaterede til ensomhed og isolation. Nogle danskgifte grønlandske kvinder oplever også denne isolation i ægteskabet (Socialministeriet, 2003: 17). En kvinde fortæller, at hun oplever sine grønlandske veninder give op på forhånd i forældremyndighedssager. Disse kvinder har meget dårlige odds, hvis de ikke har et job. Kvinden fortæller endvidere, at tabet af forældremyndigheden ofte giver anledning til at påbegynde et misbrug. Kvinden har selv været dansk gift og blev hjemløs efter sin skilsmisse. *”Min eksmand syntes, danske kvinder var for krævende og brokkede sig for meget. Det var lettere med grønlandske kvinder”*, fortæller hun. Alligevel var det mandens manglende inddragelse af kvinden i vigtige beslutninger, der endte ægteskabet.

Seksuelle overgreb og vold

Undersøgelser antyder, at kvinder, som har været udsat for seksuelle overgreb, ofte bliver udsat for lignende overgreb igen (Baviskar & Christensen, 2015: 77). Disse overgreb medfører i langt de fleste tilfælde, at ofrene føler sig negativt påvirket af oplevelsen (ibid: 46). Mange af kvinderne i denne rapport har været udsat for seksuelle overgreb i deres barndom og/eller ungdom, og mange af disse kvinder oplever ligeledes vold og seksuelle overgreb i deres voksenliv – ofte begået af kærester eller ægtefæller. En kvinde fortæller, at hun har mistet tiltroen til danske mænd. I sit første ægteskab med en dansk mand blev hun udsat for psykisk terror. Ægtefællen kaldte hende nedsættende ting, som han

associerede til kvindens etniske baggrund – for eksempel 'indavlet'. I det næste forhold var volden fysisk. Her blev kvinden udsat for bank samt flere voldtægter – herunder en gruppevoldtægt. En anden kvinde beretter ligeledes om et voldeligt ægteskab. *"Det er derfor jeg ikke har nogen tænder i overmunden i dag"*, fortæller hun.

Et ulige forhold

Blandt de udsatte grønlandske kvinder er der således flere eksempler på problematiske forhold til danske mænd. Konstellationen af en dansk mand og en grønlandsk kvinde er ikke ny. Under moderniseringsprocessen i Grønland kom mange unge grønlandske kvinder til byerne for at arbejde. Disse kvinder fandt ofte sammen med danske mænd, som i højere grad end de grønlandske mænd havde god løn og et højstatus job. De danske mænd fik ordnet tøjvask, rengøring, madlavning samtidig med, at de fik tilfredsstillet deres behov for sex og hygge (Ziemer, 2005). Man kan altså tale om en sexistisk moderniseringsproces. Beretninger fra kvinderne i denne rapport om mænd, der ønsker medgørlige grønlandske kvinder frem for krævende danske kvinder og lever i ægteskaber med ulige dominansforhold, antyder, at historien fra den grønlandske modernisering har trukket tråde til nutiden. I mange tilfælde er der også tale om forhold baseret på konkrete behov. Det hænder eksempelvis, at udsatte grønlandske kvinder sover med danske mænd for at få et sted at overnatte eller noget at drikke (Socialministeriet, 2003: 9). Denne form for forhandling er ikke unormal blandt de udsatte grønlandske kvinder.

4.7 Mødet med systemet

Ingen af kvinderne i denne rapport er i arbejde. De modtager enten kontanthjælp eller førtidspension. Altså er de alle i kontakt med det danske system. Det offentlige system i Danmark er indrettet anderledes end det offentlige system i Grønland (Kjeldgaard, 2008: 35). Desuden er systemet forholdsvist komplekst og stiller krav om mødetider og mødefrekvens, hvis man ønsker at modtage økonomiske ydelser eller misbrugsbehandling (RSU, 2014: 22). Selv for danskere kan systemet synes uigennemskueligt og svært at finde rundt i. Komplexiteten i det danske velfærdssystem kan være en barriere i forhold til, om udsatte grønlændere får den hjælp, de har behov for og er berettiget til (ibid; Socialministeriet, 2003: 16). På spørgsmålet om, om hun får den hjælp, hun har brug for fra det danske samfund, svarer en kvinde: *"Ja mon ikke! Jeg kan ikke forstå, når folk siger, at de ikke får nogen hjælp her fra Danmark. Det er fuldstændig løgn"*. Kvinden fortæller dog, at det var svært at finde ud af, hvilken

hjælp hun var berettiget til at få, og hvor hun skulle henvende sig. Det fandt hun ud af via en sagsbehandler, gadeteamet samt personalet på Reden og andre væresteder. Hun fremhæver de frivillige organisationer som dem, hun føler har hjulpet hende mest.

Kulturelle barrierer

Udover et ugennemskueligt system er den grønlandske mentalitet til tider også en hindring for, at udsatte grønlandere får den hjælp, de har brug for. Tilbageholdenhed, beskedenhed, stolthed og ønske om at klare sig selv beskrives ofte som typiske grønlandske karakteristika (Baviskar, 2015: 15; Ulnits, 2002). Grønlandske udsatte kan altså være mere tilbageholdende end andre udsatte med at opsøge det sociale system og orientere socialmedarbejdere om deres problemer. Dette medfører, at systemet har svært ved at få indblik i gruppens udfordringer og tilbyde den rette støtte (ibid: 15-16).

Kommunikationen mellem udsatte grønlandere og de danske socialmedarbejdere kan også være problemfyldt. Den grønlandske tilbageholdenhed kan af en dansker opfattes som en accept og forståelse af det sagte. Desuden får grønlandere ofte ikke sagt fra, hvis der er noget, de ikke forstår eller er enige i, igen på grund af høflighed, beskedenhed og tilbageholdenhed (RSU, 2014: 23). At bede de sociale myndigheder om hjælp beskrives af mange af kvinderne i denne rapport som flovt. Kvinderne er helt bevidste om, at den grønlandske stolthed er med til at afholde mange fra at bede systemet om hjælp.

Udsathed er ikke etnisk betinget

Der kan også være et problem i, at nogle socialmedarbejdere opfatter det kulturelle og det etniske som forklaringen på den sociale udsathed. Dette kan gøre, at behandlere tænker, at grønlandere er ekstra svære at hjælpe, fordi problemet ligger i deres kultur og etnicitet frem for i deres livsvilkår og psykosociale baggrund. På denne måde nedsættes forventningerne til udsatte grønlandere, og der "gives op på forhånd" (Kjeldgaard, 2008; 31). Et andet problem ved at møde udsatte grønlandere med en opfattelse af, at deres problemer skyldes deres etnicitet, er, at disse grønlandere ofte begynder at opfatte sig selv stereotypet og opføre sig på den måde, som det forventes af dem (Schiermacher, 2010: 28).

4.8 Håb og drømme for fremtiden

Begrundelserne for at blive i Danmark frem for at vende tilbage til Grønland er talrige. Oftest handler det om mulighederne for et bedre liv for sig selv og sine børn. Uddannelse for børnene og det at være tæt på børn og børnebørn er også hyppige årsager til at vælge at blive boende i Danmark. Nogle begrunder også valget om at blive i Danmark med, at de ønsker at skabe en distance mellem traumerne fra barndommen og deres voksenliv. Lav pris på forbrugsvarer giver også points i Danmarks favør. *”Sprut og alkohol er meget billigere her”*, siger en kvinde. Her er det vigtigt at have in mente, at alkoholen ofte bruges som selvmedicinering og hjælper udsatte med at dulme smerter og holde traumer på afstand (RSU, 2014: 42).

Beskedne fremtidsdrømme

Kvindernes drømme og håb for fremtiden er forholdsvis beskedne. En kvinde fortæller, at hun drømmer om at invitere sine børn med på en rejse til Grønland til den bygd, hvor hun er vokset op. En anden drømmer ikke om andet end at blive ædru, mens en tredje kvinde drømmer om at kunne tage på ferie, når hun havde lyst. En kvinde ønsker sig et nyt tandsæt – hendes tænder er ætset væk som følge af det medicin, hun tager, fortæller hun. Generelt hos kvinderne eksisterer der et ønske om at blive ædru eller at nedtrappe misbruget. Men der er også en angst for at sige farvel til alkoholen eller hashen, da misbruget jo ofte er startet for at tackle psykiske problemer og traumatiske oplevelser. En kvinde fortæller, at det bekymrer hende, at det er en socialrådgiver og ikke en psykolog, der skal hjælpe hende med at trække ud af misbruget. Grundet det psykiske aspekt ville hun have følt sig trykkere i hænderne på en psykolog eller en psykiater.

Kapitel 5. Redens rolle for kvinderne

Når der spørges ind til, hvad Reden Aarhus har betydet for kvinderne, svarer stort set alle det samme: *”Alt”*. En kvinde, der er flyttet fra Aarhus, kommer endog stadig på besøg fra tid til anden. Hun fortæller, at hun føler en stærk tilknytning til personalet på Reden Aarhus og vil gerne blive ved med at komme der. Kvinderne føler sig accepteret og anerkendt på Reden – noget der ikke er en selvfølge for udsatte grønlandere. *”Reden giver mig meget ro og plads til at være mig selv, som jeg er”*, siger en kvinde. Hun tilføjer, at hun føler sig meget tryk på Reden, fordi der altid er personale til stede, så man kan hente

hjælp, hvis der sker noget. Fællesskabet bliver også fremhævet. På Reden kan man møde andre mennesker i et trygt og anerkendende miljø, siger en kvinde og tilføjer, at det også er rart med de gratis måltider. Hun får ikke spist, når hun er alene, fortæller hun. *”Når jeg føler mig efterladt og alene så søger jeg selskab hernede. Her får jeg gratis mad, og, hvis jeg ikke kan klare mit eget selskab, så kan jeg godt finde på at sove hernede, selvom jeg har min egen lejlighed”*, fortæller en anden kvinde. Hun fortæller desuden, at hun har modtaget meget vejledning og rådgivning gennem Reden. Med hjælp fra Reden har hun lært det danske velfærdssystem at kende og ved nu, hvor hun skal henvende sig for at få støtte og hjælp.

Et ønske om døgnåbent

Mange af kvinderne udtrykker et ønske om, at Reden Aarhus udvidede sin åbningstid således, at der var døgnåbent. At der er lukket om morgenen og formiddagen betyder, at morgenerne bliver stressede for dem, som sover på Reden. Desuden skaber lukketiden stor frustration for hjemløse, som gerne vil have mulighed for at opholde sig på Reden hele døgnet. *”Mange gange kan vi ikke rigtig finde ud af, hvor vi skal gå hen i lukketiden. Specielt om vinteren er det et problem”*, fortæller en kvinde. En kvinde som har egen bolig siger: *”Der er mange hjemløse, der har et ønske om, at der var åbent om formiddagen, så man kan vaske tøj og gå i bad og det der. De siger, at man ikke altid kan nå det, når der er mange. Det er, hvad jeg hører”*.

Kapitel 6. Konklusion

Denne rapport har forsøgt at give et nuanceret billede af, hvorfor forholdsvis mange grønlandere ender i statistikkerne over udsatte borgere i Danmark. Bag disse statistikker ligger ikke blot individuelle skæbner men også historiske begivenheder og kulturelle særpræg.

De grønlandske kvinders beretninger er et vidnesbyrd om, at historien har betydning for det, som sker i nutiden. Kvinderne kommer fra den såkaldte G60-generation, der var præget af danske reformer i Grønland, som fik en enorm betydning for den sociale og samfundsmæssige struktur. Disse kvinder voksede op i en tid, hvor det danske var idealet, og de blev sendt til Danmark på dannelsesrejser som ganske små. Få årtier efter havde Grønland fået hjemmestyre, og en nationalismebølge skyllede ind over landet. Kvinderne, der var blevet fordansket i G60-perioden, følte sig nu fremmedgjorte i Grønland.

G60-perioden affødte desuden en hel del afmagt og frustration, som i høj grad gik ud over børnene. Kvinderne i denne rapport har alle været ude for svigt fra voksne mennesker i deres barndom. Disse svigt har store konsekvenser for kvindernes liv stadig den dag i dag.

Mange er flyttet til Danmark med en dansk mand eller i håbet om et bedre liv. Men livet i Danmark er også fyldt med udfordringer. Kvinderne bliver mødt med fordomme af deres danske medborgere og oplever, at den koloniale tankegang endnu ikke har sluppet danskerne. De danske fællesskaber er ikke lette at blive en del af, hvilket medfører at mange søger mod det synlige grønlandske fællesskab i misbrugsmiljøet. Mange har ikke forberedt flytningen til Danmark tilstrækkeligt og kan ikke finde job og bolig. De ender på gaden. Her er kvinderne enormt udsatte, og mange oplever vold begået mod dem af mænd.

De nytilkomne sårbare grønlandere har svært ved at gennemskue det danske velfærdssystem, samt hvor man skal henvende sig for at få hjælp og støtte. Dette er en konsekvens af deres danske statsborgerskab, som gør, at de ikke bliver tilbudt at tage del i integrationsprogrammer, da de jo ikke er udlændinge. Når de udsatte grønlandere endelig finder vej ind i systemet, besværliggøres kommunikationen med socialmedarbejderen ofte af kulturelle forskelle og stereotypificerede forestillinger om, at der er en sammenhæng imellem den grønlandske etnicitet og alkoholafhængighed.

Kvinderne giver udtryk for, at Reden er en yderst vigtig del af deres hverdag. Her kan de få mad, få vasket tøj, få et bad og en varm seng at sove i. Samtidig finder kvinderne på Reden et fællesskab med andre udsatte kvinder. Personalet tilbyder et trygt sted at færdes, rådgivning, støtte og hjælp, samtidig med at kvinderne føler sig anerkendte og accepterede. Reden betyder "alt", fortæller mange kvinder.

Kapitel 7. Perspektivering: anbefalinger og løsningsforslag

Med udgangspunkt i kvindernes egne udsagn om hvilke udfordringer og hvilke behov, der eksisterer blandt de udsatte grønlandere i Danmark, vil der i dette kapitel blive præsenteret en række anbefalinger og løsningsforslag.

7.1 Forøget samarbejde i Rigsfællesskabet og med kommunerne

Grønland og Danmark indgår i et Rigsfællesskab. Det betyder at grønlandere har dansk statsborgerskab, og dermed kan både grønlandere og danskere bevæge sig frit mellem de to lande. Sociallovgivningen i Grønland er ikke den samme som i Danmark. Når grønlandere bor i Danmark er de omfattet af dansk lovgivning og har dermed samme ret til velfærdsydelser som danskere (RSU, 2014: 8). *”Der burde være mere samarbejde med det grønlandske socialsystem. Der er intet samarbejde. Mere samarbejde i Rigsfællesskabet”*, foreslår en kvinde. Hun påpeger, at mange grønlandere, som er flyttet til Danmark, allerede var udsatte i Grønland, og at de to sociale systemer derfor i højere grad burde tale sammen og koordinere en indsats. En rapport fra SFI anbefaler desuden, at de 5 kommuner, hvor der bor flest grønlandere, i højere grad inddrages i arbejdet med at finde løsninger på udfordringerne vedrørende det relativt høje antal udsatte blandt grønlandere i Danmark (Baviskar, 2015: 90). Det drejer sig om København, Aarhus, Odense, Aalborg og Esbjerg.

7.2 Oplysning i Grønland om hvordan det er at leve i Danmark

Mange grønlandere er før afrejsen til Danmark ikke klar over, hvordan det er at leve i Danmark. Ved ankomsten til Danmark viser det sig ofte, at virkeligheden ikke stemmer overens med det, som de havde forestillet sig (RSU, 2014: 50). Grundet den grønlandske stolthed er det skamfuldt at fortælle venner og familie i Grønland om den sociale nød (Socialministeriet, 2003: 17; Ulnits, 2002). Det medfører, at der pyntes på historierne, eller at kontakten til de pårørende i Grønland afbrydes. Der mangler således objektiv oplysning i Grønland om, hvordan det er at leve i Danmark (RSU, 2014: 50). Med bedre oplysning er der større chance for, at de grønlandske tilflyttere vil være bedre forberedte med hensyn til anskaffelse af bolig, job og have mere kendskab til, hvorledes man finder rundt i det danske system.

7.3 Hvor er integrationstilbuddene?

Når udlændinge kommer til Danmark får de tilbudt at blive en del af et integrationsprogram. Dette program introducerer udlændingene til det danske sprog, opbygningen af velfærdssystemet, historien og kulturen og hjælper dem til at forstå Danmark. Grønlandere bliver ikke tilbudt integrationsprogrammet, da de med deres danske statsborgerskab ikke hører under kategorien ’udlændinge’ (RSU, 2014: 7). En kvinde fortæller, at mange grønlandere har svært ved at udtrykke sig på dansk, når de ankommer til Danmark, ligesom de har svært ved at finde rundt i det danske

velfærdssystem. Det skaber problemer for dem, fordi det forventes, at de selv kan klare sig, og, hvis de mangler hjælp, er det op til dem selv at opsøge hjælpen. Idealet om ligestilling – hvor alle danske statsborgere behandles ens – gør således at grønlænderne ingen hjælp får til at blive integreret i det danske samfund (Baviskar, 2015: 18).

7.4 Nytænkning i forhold til misbrugsbehandling

Der er erfaring for, at grønlænderne i misbrugsbehandling kun dårligt kan profitere af de allerede eksisterende tilbud. Det tyder altså på, at der er brug for en nytænkning af misbrugsbehandlingen. Dette kunne eksempelvis være et misbrugsbehandlingssted, der kun er for grønlænderne, hvor det er muligt at tage højde for denne målgruppes særlige kulturbaggrund og behov (Socialministeriet, 2003: 18).

Eksempelvis bør grønlændernes store behov for fællesskab med andre grønlænderne tænkes ind i behandlingen. Ligeledes den grønlandske mentalitet, hvor der er en høj grad af æresfølelse og en særlig måde at kommunikere på. Desuden er opfølgning på behandlingen vigtig, da mange af dem, som har været i misbrugsbehandling, genoptager misbruget efter behandlingens afslutning (ibid: 18, 21). Flere af de medvirkende i denne rapport har været i misbrugsbehandling uden nogen særlig positiv effekt. En kvinde fortæller: *”Jeg har været i alkoholbehandling. Det var et nederlag for mig. Det er som om man blev opfordret af de andre kursister til, at man skulle drikke. Det handlede om, hvordan man snød sig til at få noget at drikke. Det var gruppepres”*.

7.5 Større fokus på kvinders udsathed

Mange af de hjemløse kvinder oplever at være ekstra udsatte som følge af deres køn. De fortæller, at det er meget utrygt for kvinder at bo på gaden og sove på nattjenester, væresteder og herberger, hvor sovesalene ikke er kønsopdelte. En kvinde beskriver sin første nat i en sådan sovesal som *”rædselsfuld”*. En anden kvinde fortæller: *”Der var meget larm, og jeg mistede en masse ejendele [på et værested i Aarhus]. Jeg plejede altid at vælge det her stillerum, der kaldtes for ’kvinderum’”*. Det er nødvendigt at sætte fokus på, hvilke behov gruppen af hjemløse kvinder har. De er særligt udsatte, og mange er utrygge ved mænd som følge af oplevelser, hvor mænd har udsat dem for vold og voldtægt (se kapitel 4 afsnit 4.6).

7.6 Værested/fællesskabssted uden rusmidler

"Jeg kunne godt tænke mig et værested for almindelige grønlandere. Jeg ved godt, at der er Kirkens Korshær. Men det er for misbrugere", siger en kvinde. Og hun er langt fra alene om at ønske sig et samlingssted for grønlandere, hvor misbruget ikke er den samlende faktor. Udsatte grønlandere – og grønlandere i det hele taget – finder sammen. Det er vigtigt, at der er mulighed for dette et sted, hvor rusmidler ikke er tilladt (RSU, 2014: 50).

7.7 Mere opsøgende arbejde

Det danske statsborgerskab og den frie adgang til velfærdsydelser gør det svært for udsatte grønlandere at få den hjælp, der er nødvendig, og som de qua deres danske statsborgerskab har krav på. Grunden til dette er, at det er helt op til dem selv at søge hjælpen og integrere sig (RSU, 2014: 6). En kvinde fortæller: *"Det er ikke nemt for eksempel for psykisk syge at få den hjælp, som de har brug for. Man kan jo se, hvordan de synker helt ned i sig selv. Jeg synes, der skulle være mere power på. Der skulle være mere opsyn med de udstødte og de forkerte. I stedet for at de går og sygner hen. Det, synes jeg, er synd".* Kvinden opfordrer således til mere opsøgende arbejde. En undersøgelse fra SFI konkluderer, at der er et behov for en mere målrettet og opsøgende indsats over for udsatte grønlandere og deres børn. Denne indsats skal tage højde for uddannelse, arbejdsmarked, det offentlige system i Danmark og andre særlige udfordringer grønlandere kan have i mødet med det danske samfund (Baviskar, 2015: 15).

Litteraturliste

Baviskar, Siddhartha (2015): *Grønlændere i Danmark. En registerbaseret kortlæsning*, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København

Baviskar, Siddhartha & Christensen, Else (2015): *Unge i Grønland. Med fokus på seksualitet og seksuelle overgreb*, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København

Christensen, Flemming (22.10.15): "Grønlændere mødes med hån – og står allerbagerst i jobkøen og 'I Danmark bliver grønlandere let overset'", Politiken

Jensen, Irene Munk (2004): "Grønlandsk kultur og identitet", oplæg ved temadag i Det Grønlandske Hus, Aalborg

Kjeldgaard, Tina (2008): *Udsatte grønlandere i Aarhus*, Centerbasen, Aarhus Kommune,
<http://www.udsattegroenlaendere.dk/wp-content/uploads/20081023-rapport-og-bilag-samlet.pdf>
(hentet d. 16.01.16)

Reden Aarhus: www.redenaarhus.dk (hentet d. 16.01.16)

RSU – Rådet for Socialt Udsatte (2014): "*I Grønland er jeg for dansk, og i Danmark er jeg 'bare' grønlander*". *Udfordringer for udsatte grønlandere i Danmark*, København

Schiermacher, Mille (2010): *Den moderne qivittoq. En tilstand af permanent midlertidighed*, specialeafhandling, Københavns Universitet

Sjølie, Marie Louise (2008): "Danmark mangler opgør med kolonifortiden", Information,
<http://www.information.dk/154147> (hentet d. 18.01.16)

Socialministeriet (2003): *Hvidbog om socialt udsatte grønlandere i Danmark*,
http://www.udsattegroenlaendere.dk/wp-content/uploads/hvidbog_gronlandere.pdf (hentet d. 16.01.16)

Socialstyrelsen: www.socialstyrelsen.dk (hentet d. 16.01.16)

Ulnits, Jeannette (2002): "Prisen for danskheden", <http://www.udsattegroenlaendere.dk/wp-content/uploads/berthelsen-i-socialr-345dgiveren.pdf> (hentet d. 16.01.16)

Ziemer, Nikoline (04.08.05): "Afmagtens minoritet", Information, <http://www.information.dk/110021>
(hentet d. 16.01.16)

Bilag: Interviewguide

Navn, alder, kæreste (grønlandsk, dansk eller andet?), boligforhold, uddannelse, arbejde

Jeg undersøger, hvilke udfordringer grønlandske kvinder i Aarhus møder. Før vi starter, kunne jeg godt tænke mig at høre, hvad du synes, er vigtigt at få med i rapporten. Hvad er ifølge dig, vigtigt at lægge vægt på i forhold til grønlandske kvinders udfordringer og problemer i Aarhus?

Baggrund:

Er du født på Grønland?

Hvornår kom du til Danmark?

- Hvad er historien bag flytningen?
- Hvor gammel var du da du kom til Danmark?
- Flyttede familien med/har du familie i Danmark?
- Hvorfor valgte du/I at bo i Aarhus?

Hvad var dit kendskab til det danske sprog før du flyttede?

Hvad var dit kendskab til Danmark før du flyttede?

- Hvilke forestillinger havde du om Danmark?
- Levede dine forestillinger op til virkeligheden?

Hvordan vil du beskrive din barndom/ungdom?

- Forhold til forældre og søskende?
- Har du i din barndom/ungdom oplevet narkomani, alkoholisme, fysisk eller psykisk overgreb?
- Hvis ja: Hvem var det (relation)?

Nu:

Hvor får du din indtægt fra? Job, pension, kontanthjælp....?

Hvordan har dit liv ændret sig efter du kom til Danmark (hvad synes du er de største forskelle mellem livet på Grønland og livet i Danmark)?

Hvordan føler du dit forhold til Danmark og danskerne er?

- Hvordan er din kontakt til etniske danskere?
- Venner?
- Fordomme?
- Sprog?

Føler du dig integreret?

- Hvad er det der gør at du føler / ikke føler dig integreret?
- Boligforhold/job?

Føler du dig tryk i din hverdag i Aarhus?

- Har du været udsat for vold, overgreb, trusler og lignende?
- Fra hvem?

Føler du at du har fået den hjælp du behøvede for at føle dig hjemme i det danske samfund?

- Hvor var der mangler?
- Hvad fungerede?

Ønsker for fremtiden:

Hvordan vil du beskrive din nuværende situation i Danmark?

Er der noget der ville kunne gøre din situation lettere?

Hvad er dine ønsker for fremtiden / hvad drømmer du om?

Kunne du tænke dig at vende tilbage til Grønland?

- Hvis ja: Hvordan kan det være?

Spørgsmål om Reden:

Hvad betyder Reden for dig?

I hvor høj grad føler du dig anerkendt og accepteret på Reden?

Er der ting Reden kan gøre bedre for dig?

Hvad vil en midlertidig bolig på Reden betyde for dig?

Ville det være godt for dig hvis Reden havde døgnåbent?